

Ayìì Ha Hotì Ets'enda Wexòedì Gha Hòlìî?

2014 hò, Mackenzie Valley Environmental Impact Review Board lqhdì xo ts'ò Giant Mine wek'agehtq, ahsì dìì sqòmbak'e wets'jho dñe kòta nàdè wet'à hotì nezì egenda-la ajà nìì gha nezì wek'agehtq, ahsì neghà nezì ndè senàgeh?ì nìì gedi t'à wek'agehtq.

Asì jìè Review Board hagìle gedi jìè sìì, Hotì Ets'enda Wexòedì Gha hohlè gedi xè, wek'è eghàlagèda ha gedi (HEMP), Ndìlq, T'èzhadaà eyits'q Sqòmbak'è gha hohlè ha gedi. Giant Mine senàgeh?ì wek'e eghàlagide sìì, dñe gixidì sq gíwq t'à, hqì gixòedì gha hòlì.

Hotì Ets'enda Wexòedì Gha hòlì t'ahsì, akwelò la wexè hòewì kwe, dñe gígondì gíhchì weghà nàedìlì edàttq dñe Ndìlq, T'èzhadaà eyits'q Sqòmbak'è nàgedè nàedìlì edàttq gits'qelì wexòegíhdì ha. Eyit'axqò, ndè senà?ì ekiyeh, dñe gígondì nàgetsì weghà akwelò dñe gígondì gíhchì jìè sìì elegehaà wek'agehta ha, eghàlagide wets'jho nàedìlì dñe xidì nìì gha wek'agehta ha.

HEALTH EFFECTS
MONITORING PROGRAM

Dñe Hotì Egenda, Kòta Hotì Egenda

Dìì la wedànàta sìì nàedìk'èzhq Dr. Laurie Chan, Ottawa gots'q Nìht'ekòdeè gots'q yìk'e eghàlada, eyixè dìì sìì dñe yatì t'à gots'àgedì:

- Hotì Ets'enda Wexòedì Gha la hohlè wek'ehkw'edq
 - Yatì t'à Gots'àdagedì gha dq dehkw'e Asich'a?dò gínìht'èkò gots'q dq, GNWT
 - Nàedìk'èzhq Nàowo eyits'q Ts'eko K'àowo Nàowo, GNWT
 - Sqòmba Nàledq eyits'q Canada
 - Health Canada
 - Sqòmbak'è Goòt'jì
 - Chìk'è ts'q Waàk'qà dehkw'e
 - Giant Mine la hqì'ì wexòegíhdìdq
 - Sqòmbak'è gots'q Kòta K'ade

Dìì dñe deè?ò gots'àgìndì:

- Institute for Circumpolar Health Research

Wegondì deè?ò wek'eashq ha dahwhò dè, gits'q gahde:

Project Coordinator
University of Ottawa, ON
Phone: 613-325-9080
Email: ykhemp@uottawa.ca
www.ykhemp.ca

Facebook k'e gogaà?ah

Sqòmba nàledq dìì la gha sqòmba nègìl

Dɔne hotie egenda wexòedi ts'edi nɔdè, ayi awèts'edi?

Dɔne hotie egenda wexòedi la, ɔda whaà gots'ò dɔne gikwò yì nàediɔ edàtɔ gohlɔ gha wexòedi ha la hɔt'e. Xat'ò 2017 welò ekiyeh dè dii la wexè hòewi ha.

Diì Dɔne hotie egenda wexòedi la gha dɔne Ndilɔ, T'èrehdaà eyits'ò Sòmbak'è nàgedè gixè ha. Dɔne Sòmbak'è nàdè t'ala siì giichi ha, hani-le dè amɔ goxè awoht'ɔ nɔwò siì hani t'a dɔne giichi ha hɔni (Dɔne sɔɔ, Waák'ò). Dɔne gígondi wetat'e nàgehtsi siì deghaà nezi wexègihdi ha.

Cheku goxè at'ɔ ha (6-18 ts'ò giighò 2017 dè) siì, achɔ ɔda gik'axòeta ha gogeke ha 2022/2023, eyits'ò achɔ dɔne hazhò gik'axòeta ha 2027/2028.

Goxè Aht'ɔ dè Edàani Wet'arà xè Wet'axòewhi Ha

Hoti Ets'enda Wexòedi Gha la, gixè ats'et'ɔ dè, wet'à ahsɔ nàediɔ gokwòta wegohlɔ nì eyits'ò asɔ mɔhdaà ɔadɔ siì gots'òelɔ nì gha wek'axòeta ha, dii Giant Mine senàgehɔ ekiyeh dè wek'axòeta ha. Diì wegondi hazhò nàgehtsi t'axò dè ahsɔ dɔne T'èrehdaà, Ndilɔ eyits'ò Sòmbak'è nàdè nàediɔ edàtɔ gixi wek'èjò ade ha.

Edàani dɔne hotie egenda wexòedi la weghàlada ha?

Ahɔne 2,000 lemɔ dɔne Ndilɔ, T'èrehdaà eyits'ò Sòmbak'è dɔne nàdè siì, 6-79 ts'ò gighò, dɔne hotie egenda wexòedi la gha goxè aht'ɔ gets'edi ha. Hɔt'è gɔwò dè, gɔzi dek'enèget'è zò t'a ha (gighò k'etɔ-le dè, geòt'ɔ gɔzi negiɔa ha) dɔne gígondi nàgehtsi kwe.

Ami goxè aht'ɔ siì, gígondi hazhò iichi ɔlè siì hazhò nɔht'è yì dek'et'è ha.

Diì dɔne gígondi nàgehtsi siì, nàediɔ eyits'ò nàediɔ ɔadɔ dɔne kwòta gohlɔ zò wexègihdi ha dile. ɔneè dɔne nàediɔ gikwòta ajà ɔlè siì wexègihdi ha dii.

Diì hani weghò dazeke ha:

- Edàani edenda ghò dazeke ha
- Gokeghò, goloò, eyits'ò gowaze (gowa yì ts'ò gowaze gihchi)
- Mbò edàwhit'ɔ ts'èdè weghò dazeke ha

Eyits'ò diì siì weghò dazeke ha:

- Gits'ò nàdik'èzhò nɔht'è (Sòmbak'è dɔne nàdè eyits'ò Chik'è ts'ò Waák'ò)
- Nàdik'èzhò Nàowo weghò dazeke ha eyits'ò nàdik'èzhò xè eghàladadò gok'ahɔa ha (Sòmbak'è Got'ɔ)

Gian Mine eghàlagide wets'ɔhɔ dɔne gikwòta nàediɔ tò ade ha ts'ɔwò-le t'à, dii la weghàlats'eda.

Giant Mine Senàgehɔ la weghò

Nàowo la hòlɔ. Gian Mine senàdle gha la wexè hoɔwò hò, akwelò dɔne esawòde zò gɔwò t'à dii la wexèhoɔwò ɔlè eyits'ò dɔne siì esawòdech'aà gɔwò t'à ndè senàdle ha wexèhòwò; eyits'ò dɔne siì akò eghàlagide siì esagɔnde zò gha wexòedi; eyits'ò wets'ò siì sòmba tò wek'e hòewi sò gha wexòedi eyixè ɔda whagots'ò edàani sòmba nezi wek'ehòewi gha siì wexòedi ha.

Diì Giant Mine Senàɔ la siì, sòmba nàledò eyits'ò Edzanèk'e gots'ò Government sòmba negiɔa t'à weghàlada.

Giant Mine Sòmbak'è kòta weyì wheɔ, 1948-2004 ts'ò gik'e eghàladi. 1999 ɔla Roya Oaks dii sòmbak'è giti'a wheɔ hò eyits'ò dii la wets'ògeède ts'ɔtò, sòmba nàledò giti'a wheɔ ajà. Dii gha, Canada neè hazhò nàeta nɔdè, eyi sòmbak'è siì ts'ɔwò gha nàetà gedɔ.

Nàediɔ wenàowo weghò dazets'ehke ha dè eyits'ò asɔ mɔhdaà ts'ɔwò siì, Giant Mine senàɔ